

OBRAZAC

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

Ministarstvo ekonomskog razvoja

NAZIV PROPISA

Strategija razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028, sa Akcionim planom za 2025-2026. godinu

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?

Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028, sa Akcionim planom za 2025-2026. godinu, predstavlja kontinuitet politike, već definisan prethodnim strateškim dokumentima. Realizovane mjere i aktivnosti, definisane prethodnim strateškim dokumentima, su doprinijele značajnom napretku u razvoju ženskog preduzetništva u Crnoj Gori u posljednjem periodu. Dalji napredak u razvoju ženskog preduzetništva tijesno je vezan za identifikaciju konkretnih internih potreba žena preduzetnica, ali i za eksterne faktore koji imaju strateškog uticaja na razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. Takođe, žensko preduzetništvo je direktno povezano i sa uslovima u kojima posluju pripadnici MMSP sektora u cjelini, kao i sa programskom podrškom namijenjenom unapređenju poslovanja MMSP.

Strategijom su definisani strateški ciljevi, a na osnovu kojih su definisani ključni indikatori učinka na nivou operativnih ciljeva koji prate realizaciju definisanih aktivnosti:

- Strateški cilj 1: Poslovni ambijent i preduzetnički ekosistem koji omogućuje održivi razvoj i rast ženskog preduzetništva;
- Strateški cilj 2: Tranzicija ženskog preduzetništva ka održivom, zelenom i digitalnom poslovanju ;
- Strateški cilj 3: Jačanje poslovnog udruživanja, umrežavanja žena preduzetnica i internacionalizacije poslovanja.

Akcionni plan 2025-2026 (AP 2025-2026) obuhvata 6 operativnih ciljeva za čiju ostvarenost je definisano 93 aktivnosti. U okviru planiranih aktivnosti koje doprinose realizaciji pojedinačnih operativnih ciljeva, definisane su nadležne institucije, indikatori rezultata, datum početka kao i planirani datum završetka aktivnosti, izvori finansiranja i sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2025. godini, kao i plan za kandidovanje u Predlogu Zakona o budžetu za 2026. godinu.

Problemi koji se rješavaju ovim aktom se odnose na: unapređenje pravne regulative; pojednostavljivanje administrativnih procedura i elektronske dostupnosti javnih usluga; lakši pristup izvorima finansiranja; raznovrsnost finansijskih instrumenata shodno potrebama MMSP u vlasništvu žena; primjena digitalizacije u poslovanju; razvoj znanja i vještina potrebnih za razvoj biznisa i dr.

- Koji su uzroci problema?

Izveštaj o ostvarenosti prethodne Strategije, kao i preporuke date kroz SME Policy Index: Western Balkans and Turkey ukazuju na prioritete koje je u narednom periodu neophodno realizovati kako bi se uspostavila efektivna politika daljeg, strateškog razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. To se prije svega odnosi na prevazilaženje sledećih izazova:

- Složenost poslovnog ambijenta:

- Uočena je potreba za sistematično, rodno-fokusirano analiziranje predloga zakona i postojećih zakona i dalje unapređenje regulatornog okvira, uz značajnije prepoznavanje potreba preduzetnica kako bi se i kroz pozitivnu diskriminaciju olakšalo njihovo poslovanje;
- Dalje pojednostavljivanje administrativnih procedura i obezbjeđenje elektronske dostupnosti javnih usluga i informacija;
- Predvidljivost pravnih i poreskih instrumenata i specifične poreske olakšice za preduzetnice;
- Dostupnost finansija:
  - I pored specifične finansijske podrške pojedinih institucija javnog sektora, uočena je potreba obezbjeđivanja lakšeg pristupa različitim izvorima finansiranja;
  - Uspostavljanje raznovrsnih finansijskih instrumenata shodno potrebama žena preduzetnica (početnice u biznisu i postojeće preduzetnice sa potencijalom rasta), uključujući i pitanje garancija i kolaterala;
  - Ulagati u razvoj (unutrašnjih) kapaciteta finansijskih institucija i preduzetnica kako bi se unaprijedio razvoj međusobne saradnje;
- Obrazovanje i kapaciteti ljudskih resursa:
  - Sticanje potrebnih znanja i vještina u okviru formalnog obrazovanja i neformalnog učenja shodno sistemskoj analizi i utvrđenim potrebama preduzetnica i MMSP sektora u cjelini;
  - Unapređenje i podizanje kapaciteta pružaoca poslovnih i savjetodavnih usluga i u te svrhe posebno kreiranih programa.
- Nedovoljna konkurentnost preduzeća:
  - Zokruživanje institucionalne infrastrukture (posebno van Podgorice) i širenje institucionalnih kapaciteta ka potrebama žena preduzetnica;
  - Jačanje postojeće i razvoj nove poslovne infrastrukture (biznis centri i inkubatori) u opštinama, u cilju podrške ženama u biznisu kroz usluge informisanje, savjetovanja, edukacije, konsaltinga, mentoringa za započinjanje i razvoj biznisa;
  - Unapređenje posebno kreiranih usluga nefinansijske podrške, poslovnog savjetovanja i informisanja, shodno potrebama žena preduzetnica (pokretanje biznisa, razvoj i dostizanje stabilne faze razvoja i spremnosti za izvoz);
  - Razvoj specifičnih znanja i vještina shodno razvojnim potrebama biznisa, uključujući i nove vrste biznisa kao što su e-trgovina, zelena ekonomija, digitalizacija proces itd;
  - Uspostavljanje specifičnih programa obuke na osnovu sprovedenih analiza potreba za obukom;
  - Povezanost preduzetnica sa centrima znanja i razvoj inovativnosti;
  - Jačanje poslovne povezanosti i podsticanje preduzetnica za uključenost u klastere, lance dobavljača i lance dodate vrijednosti.
- Povezivanje i zagovaranje interesa
  - Jačanje poslovnih veza i udruživanja preduzetnica, kao i institucionalnih kapaciteta njihovih asocijacija;
  - Uključivanje poslovnih asocijacija preduzetnica u procese donošenja odluka, kreiranja i imlementacije politike preduzetništva;
  - Institucionalizacija i jačanje koordinacije aktivnosti svih ključnih aktera za potrebe procesa kreiranja i implementacije politike ženskog preduzetništva;
  - Veća vidljivosti i promocija ženskog preduzetništva.

- Koje su posljedice problema?

U Crnoj Gori je realnost da imamo više žena koje su nezaposlene s obzirom na to da je od ukupnog broja nezaposlenih 58.2% žena, u odnosu na 41.8% muškaraca¹.

¹ Žene i muškarci u Crnoj Gori, MONSTAT, 2024

Indeks rodne ravnopravnosti u domenu „novca“ mjeri nejednakost u pogledu opšte ekonomske situacije gdje je rodna neravnopravnost manja nego u pogledu pristupa finansijskim resursima, gdje je rodna neravnopravnost veća.²

Podaci pokazuju da žene čine nešto više od trećine (36%) ukupnog broja upisanih vlasnika/ca nekretnina u Crnoj Gori. Takođe, u odnosu na tip stambene jedinice, ženama pripada vlasništvo nad trećinom poslovnih jedinica (31%). Posmatrano na nivou regija i opština, najveći udio žena u ukupnom broju vlasnika/ca nekretnina nalazi se u južnoj regiji (41%), zatim centralnoj (37%), a najmanje ih je u sjevernoj (27%). Od svih nekretnina koje imaju samo jednog vlasnika/cu, njih 27% je u vlasništvu žena. To je veoma važan podatak jer nosi posljedicu i na kreditnu sposobnost žena, što znači da se posebno negativno odražava upravo na žene koje nemaju sopstvenu imovinu, a zainteresovane su za pokretanje biznisa. Žene u Crnoj Gori najčešće posjeduju nekretnine stečene kupovinom (40%), zatim po osnovu nasljeđivanja (36), a najmanje nekretnine stečene izgradnjom (19%).³

Takođe, u izradi predmetne SŽP, korisni su podaci ILO-a koji se tiču rodno jaza u zaradama koji predstavlja jedan od pokazatelja upornog postojanja rodne nejednakosti na tržištu rada. Naime, rezultati istraživanja koje je ILO⁴ objavio krajem 2023. godine pokazuju da je prosječan rodni jaz u zaradama u Crnoj Gori iznosio 21,6% u 2021. godini, što znači da su žene u prosjeku zarađivale 78,4 centa za svaki euro koji su zaradili muškarci. Analiza ukazuje da je rodni jaz u zaradama veći među licima na vrhu distribucije zarada, odnosno menadžerskim pozicijama, kao i za visokoobrazovana lica, strance i lica sa ugovorima o radu na određeno vrijeme. Razlike u zaradama postoje iako, u prosjeku, žene imaju viši nivo obrazovanja u odnosu na zaposlene muškarce, što ukazuje da se postojeći jaz ne može objasniti razlikama između muškaraca i žena u pogledu obrazovanja, starosne dobi, sektora, zanimanja ili drugih vidljivih faktora. To sugeriše da je značajan dio jaza posljedica direktne ili indirektno diskriminacije u zaradama. Istraživanje je našlo dokaze koji govore u prilog činjenici da su majčinstvo, kao i prekidi u karijeri zbog drugih obaveza porodične brige, neki od razloga koji stoje iza rodno jaza u zaradama.

- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?

Podaci o značajno manjem učešću žene u preduzetništvu u odnosu na muškarce u Crnoj Gori, stvara značajnu zabrinutost zbog neracionalne upotrebe ljudskog kapitala, i rodne dimenzije razvoja. Naime, u zemljama EU prosječno 30 % preduzeća je u vlasništvu žena, dok je u Crnoj Gori ovaj procenat oko 25% (prije primjene prve Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2015.god. je iznosio 18%). Stoga je opredjeljenje našeg Ministarstva da kroz podršku ženskom preduzetništvu, pruži snažan, institucionalni doprinos postizanju ciljeva održivog razvoja.

- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa (“status quo” opcija)?

U predhodnom dijelu je već navedeno da je procenat učešća preduzeća u većinskom vlasništvu žena, prije donošenja strateških dokumenata, bio daleko ispod prosjeka EU i da je povećanje navedenog procenta, iako još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou, rezultat primjene Strategije razvoja ženskog preduzetništva.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

• Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?

² Indeks rodne ravnopravnosti,

https://www.me.undp.org/content/montenegro/en/home/library/womens_empowerment/GEI2019.html

³ Nemanja Batričević i Olivera Komar, Pol i vlasništvo nad nekretninama u Crnoj Gori: mapiranje imovinskog jaza, OEBS, 2023.

Dostupno na: <https://www.osce.org/me/mission-to-montenegro/547832>

⁴ Clemente Pignatti, Rodni jaz u zaradama u Crnoj Gori: Ažuriranje statističkog pristupa i uticaj na politike. Ženeva: ILO, 2023.

Dostupno na: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/publication/wcms_909173.pdf

Imajući u vidu ostvarenost prethodne Strategije, može se zaključiti da je neophodno da nova Strategija zadrži uspostavljenu stratešku orijentaciju i još snažnije podrži razvoj ženskog preduzetništva. Ovaj proces je iniciran realizacijom prethodnog strateškog dokumenta, a ova Strategija obezbijuje još snažniji iskorak u tom pravcu

Možemo naglasiti da ostaje potreba formulisana u prvoj Strategiji da je neophodno uspostavljanje institucionalnog okvira u cjelosti i sveobuhvatne programske podrške koja će doprinijeti ekonomskom osnaživanju žena, odnosno ravnopravnosti polova u političkom i ekonomskom životu zemlje, a što predstavlja osnov za formulisanje strateških ciljeva i realizaciju ključnih mjera podsticanja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori.

Imajući u vidu da AP 2025-2026 ima za cilj inovativan i održiv sektor MMSP u vlasništvu žena, zasnovan na znanju, digitalizaciji i resursnoj efikasnosti, koji jača ekonomsku poziciju Crne Gore na svjetskom tržištu, promocija preduzetništva, potrebe i nefinansijska programska podrška za transformaciju MMSP, i pristup novim tržištima, na tim osnovama formuliše i sledeće strateške ciljeve, unutar kojih su definisani i operativni ciljevi:

- Poslovni ambijent i preduzetnički ekosistem koji omogućuje održivi razvoj i rast ženskog preduzetništva;
  - Tranzicija ženskog preduzetništva ka održivom, zelenom i digitalnom poslovanju ;
  - Jačanje poslovnog udruživanja, umrežavanja žena preduzetnica i internacionalizacije poslovanja.
- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo?**

U procesu kreiranja Strategije, pored principa kontinuiteta, primjenjen je i princip usklađenosti sa drugim relevantnim politikama na nacionalnom i na nivou EU. Na taj način će politika ženskog preduzetništva biti usklađena sa prioritetima u strateškim krovim dokumentima Crne Gore koje imaju direktan ili indirektan uticaj na okvirne politike i razvoj preduzetničkog ambijenta, kao što su: **Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, Strategija cirkularne tranzicije do 2030., Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, Nacionalna strategija za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2021-2025, Reformska agenda Crne Gore za instrument EU za reforme i rast 2024-2027, Industrijska politika Crne Gore 2024-2028.**

Trakođe, Crna Gora teži da uskladi ciljeve programske politike ženskog preduzetništva sa najboljim praksama i ključnim principima prezentovanim u evropskim strateškim dokumentima u ovoj oblasti: "Evropa 2020", OECD Policy Brief on Women's Entrepreneurship, Akt o malim preduzećima, Strategija MSP za održivu i digitalnu Evropu, kao i ostalim relevantnim međunarodnim dokumentima.

3. Opcije

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).**
- **Objasni preferiranu opciju?**

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema?**

Programom rade Vlade Crne Gore za 2025. godinu, predviđena je izrada Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028., sa Akcionim planom za 2025 – 2026.godinu.

- **Objasni preferiranu opciju?**

Imajući u vidu moguće opcije u skladu sa ključnim preporukama, u nastavku je data pregled preporuka za dalji razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori:

- Dodatno unaprjeđenje pristupa finansijama, posebno imajući u vidu potrebu za uslugama Kreditno-garantnog fonda ili šema, kreditnih linija za koje nisu potrebna čvrsta sredstva obezbjeđenja, kao i drugih, sličnih modela finansiranja
- Unaprjeđenje poslovnih usluga i poslovnog savjetovanja na osnovu analize potreba i na tim osnovama kreirane specifične programske podrške preduzetnicama
- Unaprjeđenje nefinansijske podrške početnicama u biznisu (informacije, treninzi, konsalting, mentoring, itd) i povezivanje sa finansijskom podrškom za pokretanje biznisa žena preduzetnica
- Unaprjeđenje postojeće i razvoj nove poslovne infrastrukture u opštinama sva tri regiona (inkubatori, biznis centri, inovacioni startup centri, coworking prostori) kako bi se ista stavila u funkciju promocije i podrške razvoja biznisa u vlasništvu žena
- Razvoj novih programa edukacije iz oblasti digitalnog poslovanja koji preduzetnicama olakšava primjenu naprednih ICT rješenja, kao i pristup inovativnim tehnologijama i digitalnoj infrastrukturi
- Razvoj programa podrške za inicijative preduzetnica iz oblasti cirkularne ekonomije, s posebnim naglaskom na one čiji je cilj pokretanje i razvoj zelenih preduzeća, odnosno zeleno poslovanje

Ispunjavanje navedenih preporuka i definisanih ciljeva u okviru AP 2025-2026, biće moguće kroz institucionalnu i međuresorsku saradnju nadležnih ministarstava i institucija kako bi se omogućila bolja valorizacija postojećih resursa. Istovremeno, težiće se ka boljem usklađivanju sa EU preporukama.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.

Implementacija aktivnosti u okviru Akcionog plana 2025-2026 Strategije razvoja ženskog preduzetništva, **pozitivno** će uticati na unaprjeđenje okvira za, podsticanje inovacija, razvoj zelene ekonomije, energetske efikasnosti, razvoja ljudskog kapitala, unaprjeđenje digitalizacije, kao i pristupa tržištu.

Realizacijom Strategije želi se uticati na:

- Ekonomsko osnaživanje žena – stvaraju se društveni i socijalni uslovi u kojima je u potpunosti prihvaćeno da se kod žena podstiče i razvija preduzetnički način razmišljanja i omogućava im se da dodatnim sticanjem preduzetničkih znanja i vještina svoju kreativnost i inovativnost ispolje i kroz preduzetničku inicijativu.
- Jačanje konkurentnosti ženskog preduzetništva – ženama preduzetnicama su dostupni različiti oblici programske podrške pružene unutar i van područja gradskih centara, kroz specifične obuke, poslovne usluge, informacije i specifične finansijske instrumente koji mogu pomoći da se preduzetnički potencijali žena bolje ispolje i usmjere na stvaranje nove vrijednosti koja doprinosi i konkurentnosti njihovih preduzeća i ukupne privrede.
- Efektivna javna politika koja promovise i podržava žensko preduzetništvo – partnerstvo između institucija javnog, privatnog i civilnog sektora i koncentracija svih raspoloživih resursa (ljudskih, institucionalnih, administrativnih, finansijskih...) u podsticanju ženskog preduzetništva i promovisanju potreba i primjera dobre prakse.

Takođe, realizacijom Strategije se želi uticati na ostvarivanje sledećih rezultata:

- Povećanje stope preduzetničke aktivnosti među ženama;
- Povećanje učešća preduzetnica - vlasnica preduzeća u ukupnom broju preduzeća;
- Povećanje broja žena koje zauzimaju menadžerske i upravljačke pozicije u preduzećima;
- Povećanje stope zaposlenosti žena;
- Povećanje sektorske i tržišne diversifikacije preduzeća u vlasništvu žena preduzetnica;
- Transformacija mikro preduzeća žena preduzetnica ka malim i srednjim preduzećima.

Očekivani efekti ovog akta na duži rok odnose se na razvoj preduzetničkog društva, otvaranje novih radnih mjesta i smanjenje nezaposlenosti, uravnoteženje regionalnog razvoja i stvaranje konkurentnog sektora MMSP i njegovog većeg doprinosa u ukupnoj vrijednosti crnogorske ekonomije. Nema negativnih uticaja.

Implementacija aktivnosti u okviru Akcionog plana za 2025-2026. godinu imaće **direktan** uticaj na mikro, mala i srednja preduzeća u vlasništvu žena, jačanje ljudskih kapaciteta i stručnih kvalifikacija za potrebe zapošljavanja, administrativnih kapaciteta za privlačenje sredstava EU fondova, itd., a imaće i **posredan** uticaj na sve građane kroz unaprijeđen poslovni ambijent i olakšane procedure.

- **Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).**

Za sprovođenje Akcionog plana 2025-2026 predložen je finansijski okvir na nivou od 25.026.020 , odnosno 12. 679.900€ u 2025. godini i 12.346.120€ u 2026. godini i to:

- nacionalni budžet/javni sektor – 23.771.400€ (94,99%) (2025 - 12.079.250€ i 2026 -11.692.150€)
- lokalne samouprave – 500.000€ (2,0%) (2025 - 250.000€ i 2026 -250.000€)
- IPA – 43.400€ (0.17%) (2025 - 11.000€ i 2026 -32.400€)
- donatorski programi – 510.020€ (2,04%) (2025 - 238.050€ i 2026 -271.970€)
- privatni sektor – 201.200 € (0,8%) (2025 - 101.600€ i 2026 -99.600€)

Propis neće izazvati troškove građanima i privredi, jer je navedeno samo izdvajanje sredstava iz budžeta, donacija i dr

- **Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.**

Realizacijom predloženih aktivnosti podržava se unapređenje poslovnog ambijenta za privredne subjekte, finansijska podršku za osnivanje, rast i razvoj preduzeća, unapređenje preduzetničkih znanja i vještina i razvoj ljudskog kapitala, podsticanje inovacija i uvođenje novih tehnologija kroz saradnju industrije sa naučnoistraživačkom zajednicom, digitalnu transformaciju preduzeća, uvođenje principa cirkularne i zelene ekonomije. Na taj način će sprovođenje aktivnosti doprinijeti stvaranju nove tržišne vrijednosti čime uticaj donošenja propisa ima znatno veće pozitivne efekte od troškova.

Očekivani efekti na duži rok odnose se na povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije kroz rast produktivnosti, inovativnosti i efikasnosti čime se u potpunosti opravdavaju troškovi donošenja Akcionog plana 2025-2026.

- **Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.**

Dio mjera u okviru Akcionog plana 2025-2026. godine, koji se odnosi na finansijsku i nefinansijsku podršku imaće za cilj osnivanje novih privrednih subjekata i otvaranje novih radnih mjesta kao i unapređenje konkurentnosti proizvoda i usluga i doprinosi se unapređenju razvoja postojećih preduzeća u domenima inovativnosti, digitalne transformacije, energetske efikasnosti čime se jača njihova tržišna pozicija.

- **Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.**

Aktivnosti u okviru AP 2025-2026. godine, usmjerene su na unapređenje i stvaranje boljeg poslovnog ambijenta koji će rezultirati brojnim mehanizmima podrške privrednom sektoru i povećanjem investicionih ulaganja. Iako se reforme u oblasti unapređenja poslovnog ambijenta sprovode u kontinuitetu, neophodno je i dalje unapređivati rad regulatornih tijela i institucija na daljem pojednostavljenju administrativnih procedura i smanjenju troškova za privredu.

Realizacijom planiranih aktivnosti dalje će se unapređivati poslovni ambijent kroz kreiranje jasnog i predvidivog regulatornog okvira, uz smanjenje troškova poslovanja, skraćenje rokova i pojednostavljenje administrativnih procedura. Dodatno, uvedeni postupak digitalizacije programske podrške privredi će doprinijeti i rasterećenju administrativnih kapaciteta, pojednostavljenju procedura i olakšati pristup korišćenju različitih vidova programa od strane privrednika.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- **Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?**
- **Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.**
- **Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.**
- **Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?**
- **Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteći finansijske obaveze?**
- **Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?**
- **Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.**
- **Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.**
- **Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?**
- **Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.**

- **Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?**

Za implementaciju Akcionog plana za 2025-2026. godinu, za sve aktivnosti definisani su izvori finansiranja na bazi nacionalnog budžeta, javnog sektora, IPA fondova, donatora, kao i doprinosa iz privatnog sektora. Realizacija planiranih aktivnosti u 2025. godini ne zahtijeva obezbjeđenje dodatnih budžetskih sredstava, već su ista opredijeljena Zakonom o budžetu za 2025. godinu, u ukupnom iznosu od **2.079.250€** za institucije koje se finansiraju iz Budžeta:

- Ministarstvo ekonomskog razvoja 520.000€ (2026 - 520.000€);
- Ministarstvo rada, zdravlja i socijalnog dijaloga 500€ (2026 - 100.500€);
- Fond za inovacije Crne Gore 605.000€ (2026 - 305.000€);
- Odbor za rodnu ravnopravnost 2.000€ (2026 - 2.500€);
- Zavod za zapošljavanje CG 551.750€ (2026 - 602.250€);
- Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama 250.000€ (2026 - 0€);
- Ministarstvo kulture i medija 150.000€ (2026 - 150.000€);
- Ministarstvo odbrane 0€ (2026 - 500€);

Osim navedenih 2.079.250€ iz Budžeta CG za 2025.godinu (2026 -1.692.150€), Razvojna banka CG je obezbijedila po 10 mil.€ za obje godine (sredstva Javnog sektora), stoga sredstva nacionalni budžet/javni sektor za 2025 godinu, ukupno iznose 12.079.250€ (2026 -11.692.150€).

Saglasnosti nadležnih ministarstava dostavljene su u prilogu RIA obrasca

- **Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.**

Akcioni plan 2025. sadrži i određene aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter i koje se u kontinuitetu sprovode shodno unaprijed definisanoj dinamici realizacije projekata i planiranim ciljevima za 2025. godinu. Takođe, aktivnosti koje predstavljaju dio redovnih aktivnosti nadležnih institucija realizuju se u kontinuitetu, odnosno u skladu sa vremenskom dinamikom navedenom u Akcionom planu 2025. Dakle, osim navedenih aktivnosti, ostale aktivnosti se planiraju i realizuju na godišnjem nivou u skladu sa planiranim finansijskim sredstvima za 2025. godinu.

- **Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.**

Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.

- **Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?**

Sredstva su planirana Zakonom o budžetu za 2025. godinu.

- **Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteći finansijske obaveze?**

Usvajanjem propisa nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih bi proistekle finansijske obaveze.

- **Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?**

Implementacijom propisa indirektno će doći do povećanja prihoda za budžet Crne Gore kroz povećanje broja MMSP, unapređenja kapaciteta i obima proizvodnje, stvaranja nove vrijednosti i novih proizvoda i usluga, otvaranja novih radnih mjesta, čime će se omogućiti veći doprinos nacionalnom bruto proizvodu, proširenju poreske baze kroz osnivanje novih preduzeća i novo zapošljavanje i time stvoriti veći efekti na prihodnu stranu budžeta Crne Gore.

- **Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.**

Metodologija obračuna finansijskih izdataka zasnovana je na planiranoj procjeni utroška finansijskih sredstava od strane institucija nadležnih za sprovođenje pojedinačnih aktivnosti i projekata, a što je uslovljeno činjenicom da li se radi o kontinuiranim aktivnostima gdje se na bazi prethodnog iskustva planiraju troškovi na godišnjem nivou ili su u pitanju projekti koji zahtijevaju detaljnu tehničku i finansijsku specifikaciju, izradu elaborata i projektnih zadataka, konsultacije i posebnu finansijsku procjenu troškova i efekata realizacije i sl.

- **Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?**

Nakon prikupljenih saglasnosti da su sredstva za realizaciju predloženih aktivnosti opredijeljena budžetom Ministarstva/institucije za 2025.godinu, sa preciznim pregledom budžetskih pozicija i opredijeljenim iznosom za realizaciju programskih aktivnosti, donijeće se Mišljenje od strane nadležnog Ministarstva finansija.

- **Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.**

Predstavnicima Radne grupe za izradu Akcionog plana 2025-2026 bili su uključeni u svim fazama izrade predmetnog dokumenta. Dodatnih komentara nije bilo.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- **Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.**
- **Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).**
- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.**

- **Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.**

Za pripremu Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028. sa Akcionim planom za 2025-2026. godinu korišćena je eksterna ekspertska podrška, obezbijeđena kroz podrška OSCEa, u vidu angažmana konsultanta Igora Brkanovića i konsultantkinje Zvezdane Oluić.

- **Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).**

Akcionni plan za 2025-2026. godinu je pripremljen uz podršku članova Radne grupe sa kojima su predstavnici MERA imali kontinuiranu svakodnevnu komunikaciju. Predstavnicima Radne grupe su pružili smjernice u pogledu ključnih aktivnosti za izradu Akcionog plana na bazi prioriternih tekućih i planiranih aktivnosti u okviru institucija i organizacija koje zastupaju. U procesu kreiranja nacrta akcionog plana, organizovan je niz pojedinačnih konsultativnih razgovora sa predstavnicima svih relevantnih institucija i organizacija koje doprinose razvoju ženskog preduzetništva, u cilju detaljnog sagledavanja polaznih osnova i definisanja ključnih aktivnosti koje je potrebno imati u vidu prilikom izrade Akcionog plana. Svi relevantni inputi su uključeni u nacrt Akcionog plana i predstavljali su osnov za naredni krug individualnih i grupnih konsultacija sa predstavnicima relevantnih institucija i organizacija

- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana.**

Sve primjedbe i komentari su evidentirani, a relevantne sugestije su ugrađene u finalnu verziju Akcionog plana.

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**

Od ključnog značaja za ostvarivanje očekivanih rezultata utvrđenih Akcionim planom Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028., za 2025-2026. godinu je funkcionisanje međuresorne saradnje sa zadatkom obezbjeđenja efikasne koordinacije na kreiranju i implementaciji svih definisanih aktivnosti, a imajući u vidu horizontalnost i kompleksnost implementacije. Kako je prethodno navedeno, proces implementacije Akcionog plana 2025-2026. je u nadležnosti različitih institucija i aktera, javnog i privatnog sektora, dok se određeni broj aktivnosti realizuje uz podršku međunarodnih institucija/organizacija i donatorskih projekata. Kako bi proces implementacije bio uspješan, prethodio je zahtjevan proces planiranja, kako sa aspekta vremena, tako i sa aspekta kvaliteta predloženih aktivnosti i projekata, a uzeti su u obzir i interni i eksterni faktori, preporuke i iskustva u implementaciji akcionih planova iz prethodnih godina.

- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**

Međuinstitucionalna saradnja je od ključnog značaja za ostvarivanje očekivanih rezultata definisanih Akcionim planom 2025-2026.

- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**

Sprovođenje Strategije MMSP odlikuje multisektorski i višedimenzionalan pristup, koji zahtijeva princip unaprijed definisane podjele nadležnosti resorno odgovornih institucija i efikasnu koordinaciju u sprovođenju mjera i aktivnosti utvrđenih akcionim planom.

Za praćenje sprovođenja Strategije pratiće se podaci sadržani u međunarodnim izvještajima, kao i nacionalni statistički podaci. Za svaki strateški cilj definisan je jedan ili više indikatora za praćenje realizacije, koji su namijenjeni za usmjeravanje prilikom izrade mjera za sprovođenje, da ukažu na očekivane rezultate i utvrde da li su ciljevi ispunjeni.

- Povećanje broja registrovanih preduzeća u većinskom ženskom vlasništvu;
- Povećanje učešća preduzeća u većinskom ženskom vlasništvu u ukupnom broju preduzeća;
- Smanjen rodni jaz u pristupu finansiranju;
- Povećanje performansi preduzeća u vlasništvu žena;
- Unaprijeđen pristup novim tržištima i internacionalizaciji poslovanja
- Jačanje poslovnog povezivanja i umrežavanja žena preduzetnica

Dodatno, na nivou svakog pojedinačnog operativnog cilja definisana su po dva odgovarajuća indikatora učinka.

- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

Ministarstvo ekonomskog razvoja - Direktorat za unapredjenje konkurentnosti, zadužen je za proces kreiranja i praćenje sprovođenja realizacije politike ženskog preduzetništva. Praćenje sprovođenja monitoringa i evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva Crnoj Gori 2025 – 2028, za 2025. godinu vršiće Ministarstvo ekonomije u saradnji sa članovima Radne grupe za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028 i Radne grupe za ekonomsko osnaživanje žena formirane u okviru Savjeta za konkurentnost.

Datum i mjesto: 06.06.2025. godine, Podgorica

Starješina organa:

Nik Gjelošhaj
ministar

